

Subiectul al II-lea

BAC

2020

CURENTE LITERARE

PERIOADA PAȘOPTISTĂ

M. Kogălniceanu în *Introducere* („*Dacia literară*”) condamnă traducerea și încurajează literatura originală:

- se urmărea sincronizarea literaturii române cu cea europeană
- prin crearea de literatură originală
- prin încetarea traducerilor
- **surse de inspirație** :
 - natura
 - istoria națională
 - tradițiile și obiceiurile noastre
- stilul **romantic** era amestecat cu cel **clasic**

JUNIMEA

Junimea reprezintă cea mai importantă grupare literară din cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Tudor Vianu apreciază că Junimea reunește cele mai mari personalități intelectuale ale vremii.

- **fondatori**: *Titu Maiorescu, Petru Carp, Th. Rosetti, Iacob Negruzzi, Vasile Pogor*

Directiile Junimii:

1) *educarea publicului* prin organizarea de prelecțiuni populare, conferințe cu public ținute de Maiorescu, Carp, V. Pogor pe diverse **teme**: *elemente de viață ale popoarelor, filosofie, cărțile omenirii, învățământ, religie*.

- aceste conferințe vor dura 17 ani, vor fi un deliciu al intelectualității ieșene (profesori, medici, avocați, studenți, magistrați)

2) *lupta pentru unificarea limbii naționale*

- în 1860 **Ion Ghica**, în calitate de ministru, înlocuiește alfabetul chirilic cu cel latin
- **Titu Maiorescu** trasează principii ale limbii în câteva din articolele sale.
 - ortografia limbii trebuie să fie fonetică, fiecărei litere scrise să îi corespundă un sunet (*Despre scrierea limbii române*- 1866)
 - îmbogățirea vocabularului să fie făcută prin cuvinte împrumutate din limbile romanice (*Neologismele*- 1881)
 - să fie stopată stricarea limbii prin evitarea calcurilor lingvistice (*traducerea fidelă a unor expresii din alte limbi*), a inflației și bombasticismului verbal (*Limba română în jurnalele din Austria* - 1868, *Beția de cuvinte* - 1873, *Oratori, retori și limbuți* - 1902)

3) *promovarea literaturii naționale*, susținută ideologic de **Titu Maiorescu** prin articolele sale ce pun în discuție probleme de estetică:

- literatura conține atât **formă** (limbajul concret) cât și **fond** (sentimentele și pasiunile exprimate). Pericolul este acela de a avea forme prost întocmite însă lipsite de adevăr și valoare.
- **arta** (deci și literatura) are o **funcție morală, educativă**, producând un sentiment de înălțare și purificare asupra cititorului.
- tineri scriitori au fost depistați și publicați pe paginile revistei Convorbiri literare. Aceștia erau judecați **critic după principii estetice, de valoare și adevăr**.

SBURĂTORUL

Perioada interbelică este cea mai prolifică din punct de vedere literar din literatura noastră. Nicolae Manolescu o numește „*epoca marilor scriitori*” (**Sadoveanu, Rebreanu, Pillat, Camil Petrescu, Ion Barbu, George Călinescu, V. Voiculescu, Ionel Teodoreanu, Hortensia Papadat Bengescu etc.**). „*Sburătorul*” este o publicație de prim rang dintre cele două războaie, apărând între 1919-1927 sub diferite formate. Directorul ei este **Eugen Lovinescu**, Liviu Rebreanu- secretar de redacție.

Concepte și idei susținute:

- *sincronismul* (literaturii române cu cea europeană) susținut în *Istoria civilizației române moderne*
 - aspirația spre o artă modernă românească la nivelul celei europene
 - aceasta era necesară pentru că formele sămănătorite și tradiționaliste erau deja perimate
 - este o teorie a trăirii în același spațiu sufletesc cu celelalte popoare
- *legea imitației* va sta la baza progresului civilizației române
 - potrivit acestei concepții, o societate înapoiată suportă o influență pozitivă din partea uneia avansate
 - împrumutând formele se creează contextul îmbogățirii fondului (**idee opusă concepției formelor fără fond a lui Titu Maiorescu**)
 - imitația nu va inhiba spiritul nostru național care nu este negat de către Lovinescu planul fiind să se adopte mai întâi niște forme ale civilizației superioare și apoi să se creeze un fond propriu, original.

Trăsături:

- trecerea de la o literatură cu specific rural la una cu specific urban
- intelectualizarea poeziei și a prozei
- cultivarea romanului obiectiv
- cultivarea romanului analitic și psihologic

CLASICISMUL

- accentul pus pe **raționalitate** (chiar și în artă) în dauna pasiunii
- cultivă legile armoniei, echilibrului, **simetriei**
- *personajele* sunt construite ca **eroi ideali**, funcționând ca modele pentru societate
- ele sunt animate de **principii morale ferme** (cinste, prietenie, adevăr, patriotism etc.)
- sunt strâns legate de stat, datoria cetățenească fiind mai presus de sentimentele personale
- puritatea genurilor și a speciilor (neamestecul lor)

- speciile utilizate (**îmn, odă, poem epic, tragedie**) erau socotite specii superioare ale literaturii, dar și poeziile cu formă fixă (**sonet, rondel, glosă** etc.)
- în tragedie (specie dramatică specifică perioadei antice) se respectă regula celor trei unități: (timp- 24 h, spațiu – decor unic, acțiune – un singur conflict)
- *stilul* este caracterizat de **simplitate** și **veridicitate**
- are în prim planul reflectării **aristocrația** ca și clasă socială

ROMANTISM

- romanticii își propuneau ca **surse de inspirație** realitățile naționale (elemente patriotice, dorința de unitate națională), tradițiile folclorice, istoria, legendele și miturile îndepărtate (vezi îndemnul lui **Kogălniceanu** pentru scriitorii pașoptiști în „**Dacia literară**”)
- **primează sentimentul**, sensibilitatea umană asupra rațiunii
- există o **strânsă legătură** între **individ** și **natură**
- absolută libertate de creație, încercarea de a elibera actul creației de orice convenții sau canoane clasice. De aici apare și **amestecul speciilor**, o trăsătură a literaturii romantice.
- cultul eului, exagerare a personalității, tema omului de **geniu**
- predilecția spre **cosmic** (motive astrale: stelele, luna soarele), spre **exotic** (insula), **magic** și **fantastic**, spre **nocturn** (motivul visului, al somnului), spre **acvatic** (ape, izvoare, mare, fântână etc.)
- folosirea altor motive specifice: demonicul, mortul viu, copacul sacru, floarea albastră, ruinele
- procedeu compozițional specific: **antiteza**
- personaje romantice: **geniul, demonul, îngerul, sentimentalul, visătorul, răzvrătitul, însetatul după absolut**. În general, romantismul surprinde personaje din toate mediile sociale. Intenția este să se creeze **personaje excepționale în împrejurări excepționale**.
- stări specifice:
 - frenezia – beția sufletească
 - melancolia – tristețe + plăcere

SIMBOLISM

- spirit *neromantic*, rupt de sentimental
- viziune: **corespondența**, legătura dintre lumea spirituală și cea materială (ex. plumb – greutate sufletească)
- **sinestezia**: amestec de senzații diferite (vizuale, auditive, olfactive)
- folosirea **sugestiei** (stările nu sunt numite direct, sunt sugerate)
- folosirea **simbolurilor**
- stări sufletești sugerate: **nevroza, spleenul (dezgust), disperarea, apăsarea sufletească, oboseala psihică, spaima, dezolarea**
- **cromatică**
- olfactivul accentuat
- **muzicalitatea**
 - instrumente
 - muzicalitatea versurilor (refrene)
- motive: *orașul sufocant, dezintegrarea materiei, descompunerea, natură apocaliptică*

MODERNISM

Poezia modernă se caracterizează prin:

- **ermetism** (limbaj încifrat)
- **ambiguitate** a exprimării
- utilizarea limbajului **neologic și tehnic**
- sintaxă contorsionată a propoziției și a frazei
- **elitism** (public inițiat)
- **sinceritate**, coborârea poeziei în realitatea concretă, apropierea ei de contingent
- fragmentarism (discontinuitate – la nivelul expresiei și limbajului)
- se face apel la funcția simbolică a limbajului, apar simboluri personale
- insolitul **metaforei**
- **înnoiri prozodice**: vers liber, măsură variabilă, ingambament
- îmbinarea în imagini a *concretului* cu *abstractul*

În proză modernismul se manifestă prin:

- negarea tradiției, contestarea, refuzul trecutului
- punerea accentului pe discontinuitatea eului și realității
- crearea **romanului obiectiv** și a **romanului de analiza psihologică**
- promovează intelectualismul, descrierea mediului citadin, urban, construcția personajului intelectual în opoziție cu țăranul

REALISM

- *teme sociale*: **parvenitismul, avariția, imoralitatea** etc.
- **perspectivă obiectivă**, narator omniscient și omniprezent
- *ton impersonal, neutru*
- personajele întrușipează mai multe categorii sociale, complex caracterizate (țăranul, aristocratul etc.) și reprezintă *tipuri umane*– dominate de o trăsătură principală de caracter (lacomul, avarul etc.)
- se utilizează **tehnica detaliului** pentru o redare cât mai fidelă a mediului (verosimilitate)
- se realizează o strânsă legătură între **mediu și personaj**
- prezentarea moravurilor unei epoci
- prin realizarea unor **fresce** ale epocilor, operele devin **monografii** ale lumii prezentate
- romanul poate avea o geneză reprezentată de fapte reale
- elemente reale de cronotop (locuri care există în realitate)

TRADIȚIONALISM

- *apără tradiția*
- valorile vechi sunt purtătoare de semnificație
- **respingerea** oricăror tendințe de modernizare ce degradează tradiționalul
- simpatie exagerată pentru țăran
- teme: **rurală** (satul)
- **religia**
- credințe străvechi
- fluxul de **arhaisme**
- modalitatea artistică este evocarea,
- *valorificarea trecutului*

NEOMODERNISM

- se manifestă în perioada **1960-1980**
- se produce o revigorare a poeziei:
 - expresii metaforice
 - reflecții filosofice
 - ironie
 - intelectualism
 - ambiguitatea limbajului
 - imagini excentrice
 - senzorialul accentuat
 - concretizarea abstractului (avem ca exemplu sentimentul iubirii concretizat în imaginea unei leoaice la N. Stănescu)
- reprezentanți: **N. Stănescu, Marin Sorescu, Leonid Dimov, Ana Blandiana, Ion Alexandru, Șt. A. Doinaș, Geo Dumitrescu**

POSTMODERNISM

- **1980 - prezent**
- deschiderea poeziei către real, cotidian, poezia care coboară în stradă totul a fost spus deja, nu mai este nimic nou => se reia totul în mod ironic, critic, ludic (în joacă)
- tradiția este și ea recuperată ironic
- biografism
- livresc (inspirat din alte cărți)
- cotidian – viața reală
- joc de cuvinte, efecte lexicale
- intertextualitatea, metatextualitatea (colaj, motto, parodie, parafrază)
- desolemnizează poezia
- distrugere și refacere cu ironie
- ironie acidă, sarcasm
- relativizarea valorilor
- repr. **Mircea Cărtărescu, Simona Popescu, Al. Mușina, Caius Dobrescu, Traian Coșovei, Andrei Boiu, Mariana Marin**

GENURI LITERARE

GENUL EPIC – GÂNDURILE, IDEILE AUTORULUI TRANSMISE INDIRECT

- personaje și acțiune
- mod de expunere: narațiune, dialog, descriere
- prezența unor indicatori de spațiu, timp
- prezența naratorului (vocea autorului)

GENUL LIRIC – GÂNDURILE, IDEILE SUNT TRANSMISE DIRECT

- nu există personaje și acțiune
- prezența eului liric (subiectiv – pers. I, obiectiv – pers. a III-a)
- mod de expunere: descrierea, monologul liric
- organizarea textului în versuri și strofe
- prezența elementelor de prozodie (ritm, rimă, măsură)

GENUL DRAMATIC – GÂNDURILE, IDEILE AUTORULUI SUNT TRANSMISE INDIRECT

- prezența personajelor
- mod de expunere: monologul dramatic, dialogul
- prezența indicațiilor scenice (didascalii)
- există indicatori de timp și spațiu
- textul este structurat în acte, scene și tablouri

ALTE TIPURI DE SUBIECTE

MIJLOACE DE CARACTERIZARE A PERSONAJELOR

- **directă** (care apare în text)
 - de către narator
 - autocaracterizare
 - de către alte personaje
- **indirectă** - care reiese din fapte, comportament, imagine, mediu,

PROCEDEE ARTISTICE/ EXPRESIVE

- *imagini artistice* (auditive, vizuale, olfactive, tactile, dinamice/motorii)
- *figuri de stil*
- unele semne de *punctuație și ortografie*
- unele părți de vorbire (*substantive în vocativ, verbe la imperativ, interjecții etc.*)
- elemente de *versificație* (ingambament etc.)

ROLUL INDICAȚIILOR SCENICE

- arată apartenența la genul dramatic
- ajută actorii în jocul pe scenă
- ajută regizorii în punerea în scenă a piesei
- caracterizează personaje

EXPRESIVITĂȚEA VERBULUI

Verbul - Rolul de predicat face ca verbul să fie partea de vorbire cea mai importantă în cadrul comunicării.

Exprimă:

- acțiuni reale – **indicativul** (merge; trecea; văzuse etc.)
- acțiuni realizabile, posibile – **conjunctivul** (să arate etc.)
- acțiuni dorite – **condițional-optativul** (aș începe etc.)
- acțiuni privite ca îndemn, rugămintă etc. – **imperativul** (scrie! poftiți!)
- acțiuni în desfășurare, continuitatea – **gerunziul** (urmând etc.)
- numele acțiunii – **infinitivul, supinul** (a ști, de știut etc.)
- planuri, dorințe, idealuri- **timpul viitor**
- **perfectul simplu și imperfectul** sunt timpuri narrative

MODURI DE EXPUNERE

NARAȚIUNEA- UN MOD PRINCIPAL DE EXPUNERE ÎN OPERE EPICE

- există narator, personaje și acțiune
- relatează fapte și întâmplări
- există un subiect (cu momentele subiectului)
- acțiunea e plasată într-un context spațio-temporal
- există conflicte care pun în mișcare acțiunea
- acțiunea este redată prin predominanța verbelor
- narațiunea alternează cu descrierea și dialogul.
- relatarea se poate face la persoana I (narator subiectiv) sau la persoana a III-a (narator obiectiv).

DESCRIEREA

- **de tip tablou** (descrierea unei furtuni, unui lac, unui anotimp etc.);
- **de tip portret** (enumerarea trăsăturilor fizice sau/și morale ale unei persoane).
- frecvența substantivelor, a adjectivelor, cu accent pe verbele statice la modul indicativ, timpul prezent sau imperfect.
- prezența imaginilor artistice și a figurilor de stil
- sunt prezentate trăsăturile caracteristice ale unui obiect, ale unui colț din natură etc.
- prezența cadrului temporal și spațial: ex.un decor interior, un peisaj, un anotimp etc.
- atmosfera generală poate fi de liniște, freamăt, veselie etc.
- prezența unui câmp lexical dominant
- poate apărea împletită cu narațiunea, dialogul sau monologul;

DIALOGUL

- marcă a genului dramatic, prezent însă și în genul epic
- există minimum două personaje care participă la dialog
- formal este marcat de linia de dialog sau de ghilimele
- există un subiect de discuție, prin dialog, se comunica, în modul cel mai direct cu putința, idei, informații, opinii, explicații
- dialogul dinamizează narațiunea, o face mai vie și mai sugestivă
- dialogul marchează diverse valori expresive: sentimente, atitudini, întreruperi, ezitări ale personajelor
- dialogul este și o sursă a comicului prin contrastul dintre ceea ce declară și ceea ce gândește personajul în realitate
- dialogul este mijloc de caracterizare indirectă a personajelor

MONOLOGUL (EPIC, LIRIC, DRAMATIC)

Se poate vorbi și de un *monolog interior*, când un personaj vorbește în gând (cu sine) și de un *monolog teatral*, când un personaj vorbește singur, pe scenă, în fața spectatorilor.

- nu are replici și nici destinatar, vorbirea se face la persoana I
- se desfășoară în situații restrânse.
- are dimensiuni variabile.
- sunt specifice exclamațiile.
- este specific operelor literare.
- poate lua forma unei confesiuni sau unei povestiri, are un caracter personal, intim
- este marcat formal prin ghilimele